

Οι αμοιβαίες μας «υποχωρήσεις»

Ένα δικοινοτικό κάλεσμα

Έστω και αν για και πάρα πολλές δεκαετίες το Κυπριακό πρόβλημα και η βάση λύσης του συζητούνται σε επίσημα και ανεπίσημα φόρουμ, θα πρέπει να γίνει μια πολύ συγκεκριμένη παραδοχή: Η διζωνική δικοινοτική Ομοσπονδία ως μορφή λύσης δε γίνεται πλήρως κατανοητή από το σύνολο του λαού. Ή τουλάχιστον γίνεται κατανοητή με τρόπο που κάποια βασικά της χαρακτηριστικά να ερμηνεύονται με διαφορετικούς τρόπους στις δύο κοινότητες. Η συλλογική αποδοχή και υπεράσπιση της μορφής λύσης, αλλά και η βαθιά συνειδητοποίηση των απαιτήσεων μιας ομοσπονδίας, δεν αφορούν μόνο σε μια «γραφειοκρατική» και τυπική σταχυολόγηση λεπτομερειών για τη δομή του κράτους που θα δημιουργήσουν οι Κύπριοι. Περισσότερο αφορά στην αποδοχή των λεγόμενων «υποχωρήσεων» που θα πρέπει να γίνουν με αμοιβαίο τρόπο και από τις δύο κοινότητες για διαφορετικούς ιστορικούς λόγους.

Στο σημείο αυτό εντοπίζονται δύο προβλήματα στη γενικότερη συζήτηση για την ομοσπονδία, έτσι όπως αναπτύσσεται και στις δύο κοινότητες. Το σημείο αυτό μάλιστα ξεφεύγει από τις πάντα χρήσιμες νομικές πτυχές που όμως δεν μπορούν σε καμιά περίπτωση από μόνες τους να διαγράψουν τη λύση ενός κατεξοχήν πολιτικού προβλήματος. Είναι συνεπώς ζήτημα ιστορίας και ιστορικής συνείδησης γύρω από τα σύγχρονα γεγονότα που σημάδεψαν το νησί. Και ως τέτοιο πρέπει να μείνει μακριά από ισοπεδωτικές προσεγγίσεις του τύπου «κανένας δεν αποδέχτηκε την Ομοσπονδία» ή «κανένας δεν προσπάθησε να γίνει αποδεκτή». Χωρίς ιδιαίτερη προσπάθεια, ο κομματικός χάρτης τόσο στην Ελληνοκυπριακή, όσο και στην Τουρκοκυπριακή κοινότητα είναι ιδιαίτερα ξεκάθαρος και διαφωτιστικός για αυτό το ζήτημα.

Στην Ελληνοκυπριακή κοινότητα, μια κεντρική και ίσως επικρατούσα αντίληψη για την Ομοσπονδία θέλει να υπογραμμίζει περισσότερο τα στοιχεία που παραπέμπουν σε ενιαίο κράτος. Δίδεται ιδιαίτερη έμφαση στη μία κυριαρχία, μία ιθαγένεια και μία διεθνή προσωπικότητα, κάτι που φυσικά δεν αποτελεί λάθος. Στη συνέχεια όμως και ως επακόλουθο της δυσάρεστης ιστορικής πραγματικότητας που βιώνει η Κυπριακή Δημοκρατία από το 1963 και μετά, η κεντρική κυβέρνηση του κοινού κράτους γίνεται αντιληπτή γενικά ως μια «ελληνοκυπριακή υπόθεση». Παράλληλα σημειώνεται μια έντονη υπογράμμιση της ελληνοκυπριακής αριθμητικής πλειοψηφίας ως του μοναδικού κριτηρίου «απονομής δικαιοσύνης» μέσα από τη λύση.

Αντίθετα, στην Τουρκοκυπριακή κοινότητα η επικρατούσα αντίληψη πάντοτε δίνει βάρος στα στοιχεία εκείνα που τονίζουν την ύπαρξη δύο διαφορετικών δομών και που σε μερικές περιπτώσεις αγγίζουν τα όρια μιας συνομοσπονδιακής διευθέτησης. Το σημείο αυτό μάλιστα διαθέτει διαταξικές πτυχές αγγίζοντας στον ένα ή στον άλλο βαθμό όλες τις τουρκοκυπριακές πολιτικές δυνάμεις. Είναι κάτι που έχει την ιστορική του εξήγηση, την οποία μπορεί να καλύψει ένα άλλο ξεχωριστό κείμενο για το θέμα. Η κεντρική κυβέρνηση με τη σειρά της επίσης γίνεται αντιληπτή ως «ελληνοκυπριακή» και για αυτό επιδιώκεται η αποδυνάμωση της. Παράλληλα δε γίνεται σχεδόν καμιά προσπάθεια βαθύτερης κατανόησης του εδαφικού και

περιουσιακού προβλήματος. Σε αυτό το πλαίσιο, ουσιαστικά σημειώνεται μια αδυναμία – συνειδητή ή ασυνειδητή – αποδοχής ότι η επιστροφή της Τουρκοκυπριακής κοινότητας στις δομές εξουσίας του κοινού κράτους πρέπει να συνοδευτεί από επιστροφή εδαφών και περιουσιών στους Ελληνοκύπριους.

Επομένως, το σημαντικότερο καθήκον που έχουν οι δυνάμεις που υπερασπίζονται τη λύση Ομοσπονδίας στην Κύπρο, δεν είναι απλά η υπογράμμιση των χαρακτηριστικών της. Αυτό παραμένει μια σημαντική διάσταση της γενικής συζήτησης που πρέπει να διεξάγεται για τη λύση του προβλήματος. Το σημαντικότερο καθήκον είναι ίσως η βαθιά κατανόηση ότι και οι δύο κοινότητες θα πρέπει να προχωρήσουν σε αμοιβαίες «υποχωρήσεις», σε κινήσεις που θα οικοδομούν όχι απλά μια ομοσπονδιακή δομή, αλλά μια αναγκαία «ομοσπονδιακή» κουλτούρα με επίκεντρο την κοινότητα συμφερόντων, την προσπάθεια συναντίληψης και την ανάπτυξη αντανakλαστικών συναίνεσης.

Οι κυρίαρχοι κύκλοι στην Ελληνοκυπριακή κοινότητα θα πρέπει να κατανοήσουν ότι το κοινό κράτος **δε θα είναι «ελληνικό/ελληνοκυπριακό»**. Θα πρέπει να αποδεχτούν ότι η εξουσία θα διαμοιραστεί ανάμεσα στις δύο κοινότητες με τρόπο που να διασφαλίζεται δημιουργικά η αριθμητική πλειοψηφία των Ελληνοκυπρίων και η πολιτική ισότητα των Τουρκοκυπρίων. Θα πρέπει να αποδεχτούν ότι οι Τουρκοκύπριοι θα έχουν τη δική τους αυτονομία στη δική τους περιοχή.

Την ίδια στιγμή, οι κυρίαρχοι κύκλοι στην Τουρκοκυπριακή κοινότητα **θα πρέπει να αποδεχτούν ότι το κράτος θα είναι ένα, στα πλαίσια του οποίου η συνεργασία των δύο κοινοτήτων δε θα μεταφράζεται ως «παράλληλες κρατικές πραγματικότητες»**. Θα πρέπει να αποδεχτούν την ανάγκη επιστροφής εδαφών και περιουσιών, μια ανάγκη που προκύπτει από τη βίαιη επιβολή μιας άλλης πραγματικότητας, της εισβολής του 1974 και της συνεχιζόμενης κατοχής. Θα πρέπει να κατανοήσουν ότι η πολιτική ισότητα δε σημαίνει ένα απόλυτο και πολλές φορές ισοπεδωτικό αριθμητικό διαμοιρασμό αξιωμάτων. Τέλος, θα πρέπει να αντιληφθούν ότι στη σημερινή συγκυρία, η απειλή ενάντια στην κοινοτική τους ύπαρξη – μια απειλή που στο παρελθόν διέθετε ως επίκεντρο την βία από ένα μέρος των Ελληνοκυπρίων – προέρχεται πλέον από το «μετασχηματισμένο» καθεστώς κηδεμονίας το οποίο τροφοδοτείται από τις στρατηγικές της νέας τουρκικής ελίτ.

Νίκος Μούδουρος

ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΤΕΡΑ, 20 Νοεμβρίου 2013